

ANTE BATISTIĆ

POVIJESNI I INSTITUCIONALNI ASPEKTI SURADNJE I DJELOVANJA POLICIJE I SIGURNOSNO-OBAVJEŠTAJNIH AGENCIJA U POGLEDU OTKRIVANJA I SUZBIJANJA ORGANIZIRANOG KRIMINALA NA PRIMJERU VELIKE BRITANIJE

*„Criminal world has openly challenged the state
and launched into an open competition with it“
Boris Jeljcin, Govor o stanju nacije, veljača 1997.*

Sažetak

U radu autor nastoji detaljno prikazati povijesni i institucionalni okvir suradnje i djelovanja tijela javne sigurnosti (policije) i sigurnosno-obavještajnih agencija u pogledu otkrivanja i suzbijanja organiziranog kriminala na primjeru Velike Britanije. Najprije, u uvodnom dijelu rada bit će riječi o samom fenomenu organiziranog kriminala, povijesnim počecima i stanju u području organiziranog kriminala na tlu Velike Britanije početkom 21. stoljeća. Na temelju relevantne znanstvene literature, stručnih članaka i studija te javno dostupnih izvora (izvješća teritorijalnih policijskih centara (Territorial police force) i Međunarodne kriminalističko-policijske organizacije (INTERPOL), Kraljevskog tužiteljstva (Crown Prosecution Service – CPS), Službe sigurnosti (Security Service – MI5), Nacionalne agencije za borbu protiv kriminala (National Crime Agency – NCA), Global Organized Crime Indexa, Strategije nacionalne sigurnosti Velike Britanije, Strategije za teški i organizirani kriminal Velike Britanije, SHERLOC internetske baze podataka – Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC)) te ostale mjerodavne dokumentacije, dat će se sustavan presjek institucionalne povijesti te strateških i organizacijsko-operativnih aspekata rada i djelovanja sigurnosno-obavještajnih agencija i policijskih tijela u pogledu suzbijanja organiziranog kriminala u 21. stoljeću. Sumarnom i povijesnom evaluacijom te analitičkim pristupom, definirat će se ključne točke u institucionalnom razvoju borbe

protiv organiziranog kriminala u Velikoj Britaniji, a s tim na umu, utvrdit će se i indikatori za buduća kretanja.

Ključne riječi: *organizirani kriminal, Velika Britanija, policija, sigurnosno-obavještajne agencije, suradnja, povijesni i institucionalni razvoj.*

1. UVOD

Organizirani kriminal predstavlja konstantan i ozbiljan izazov svim političkim, kazneno-procesnim i sigurnosno-obavještajnim sustavima koji po svojoj kompleksnosti te u odnosu na ostale pojavne oblike kriminaliteta, iziskuje najvišu razinu sinkronizirane, kvalitetne i uspješne institucionalne (policijske, pravosudne, vladine, sigurnosno-obavještajne) interoperabilnosti i operativne učinkovitosti. Pri tome, suradnja između policijskih snaga i sigurnosno-obavještajnih agencija u otkrivanju, praćenju i suzbijanju organiziranog kriminala predstavlja ključni aspekt u očuvanju javne sigurnosti i borbi protiv ozbiljnijeg društva. U ovome radu prezentirat ćemo povijesne i institucionalne aspekte ove suradnje, usredotočujući se na primjer Velike Britanije.

Dublje ćemo istražiti kako su se policijske snage i sigurnosno-obavještajne agencije razvijale i surađivale tijekom vremena, kako bi se suočile s novim izazovima organiziranog kriminala na primjeru Velike Britanije. Proučit ćemo osnivanje i mandat ključnih institucija koje su odgovorne za borbu protiv takvog oblika kriminala, kao i važnost njihove međusobne koordinacije i razmjene informacija.

Poseban naglasak dat će se konkretnim primjerima operativne suradnje između policijskih snaga i sigurnosno-obavještajnih agencija u rješavanju važnih slučajeva organiziranog kriminala u Velikoj Britaniji. Osim toga, analizirat ćemo i ključne izazove s kojima se ova suradnja suočava, kao i planove i strategije koje su tijekom povijest razvijane kako bi se unaprijedila učinkovitost u borbi protiv organiziranog kriminala.

Kada govorimo o fenomenu organiziranog kriminala, a posebice u kontekstu ovog rada, moramo naglasiti važnost izvora koji su ključni za praćenje i analitičko razumijevanje opsega i negativnih učinaka organiziranog kriminala za nacionalnu sigurnost te društvo u cjelini. Temeljito konzultiranje relevantne građe, odnosno javno dostupnih strategija, statistika i izvješća raznih vladinih tijela, međunarodnih nevladinih organizacija, međunarodnih policijsko-istražnih organizacija, teritorijalnih policijskih centara, istražnih agencija, kriminalističke policije te sigurnosno-obavještajnih agencija, predstavlja osnovu za analiziranje i formiranje objektivnih zaključaka te predikcija za budućnost.

Ključan doprinos ovog rada očitovat će se upravo u interdisciplinarnom pristupu koji uključuje integraciju radova pravne, povijesne, politološke, sociološke i sigurnosne prirode koji su relevantni za sveobuhvatnu, sustavnu i dubinsku analizu povijesnog razvoja suradnje i djelovanja policije i sigurnosno-obavještajnih agencija u pogledu otkrivanja i suzbijanja organiziranog kriminala na primjeru Velike Britanije.

U konačnici, ovaj rad može poslužiti kao edukacijski materijal, odnosno putokaz za daljnja djelovanja, pozitivne primjere i dobru praksu na primjeru Velike Britanije te eventualne promjene u pristupu rješavanja sverastućeg problema organiziranog kriminala na ovim prostorima.¹ Pri tome, iskustva iz drugih zemalja predstavljaju važan element u sklopu strateškog planiranja i organiziranja borbe protiv organiziranog kriminala, kako na nacionalnim razinama tako i na onoj globalnoj.

2. OPĆENITO O ORGANIZIRANOM KRIMINALU U VELIKOJ BRITANIJI U 21. STOLJEĆU

Velika Britanija je iznimno složena zemlja u političkom, upravnom, društvenom, gospodarskom i sigurnosnom smislu. Povijesno gledano, riječ je o ustavnoj parlamentarnoj monarhiji koja je tijekom povijesti prošla brojna politička, društvena i vojna previranja, kako u vanjskom tako i u unutarnjem pogledu. Početak 20. stoljeća bio je svojevrsna prekretnica, odnosno označio je početak konsolidacije i učvršćivanja britanskog unutarnjeg političkog sustava i unutardržavnih odnosa moći. Povijesne okolnosti poput osamostaljenja nekadašnjih britanskih kolonija, Drugog svjetskog rata te stvaranja bipolarnog svijeta podijeljenog između dominantno Sovjetskog saveza i SAD-a, dovele su do slabljenja Velike Britanije, odnosno okretanja s vanjskopolitičkog smjera na unutardržavne procese. Tako se tijekom 1960-ih i 1970-ih godina Velika Britanija morala suočiti s problemom neodrživosti postojećeg sustava državne uprave, lokalne samouprave i upravljanja financijama. Drugu polovicu 20. stoljeća u Velikoj Britaniji obilježile su tako brojne upravne reforme te pokušaji za izgradnjom socijalne države (Đurman, 2015). Međutim, to vrijeme nije bilo obilježeno samo reformama nego i porastom sveopćeg kriminala na tlu Velike Britanije pa tako i organiziranog kriminala. To nam svjedoče i podaci Parlamenta Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, u kojima se spominje kako se kriminal tijekom 1960-ih godina udvostručio u odnosu na prva dva desetljeća 20. stoljeća. Trend rasta kriminala zabilježen je i tijekom 1970-ih i 1980-ih godina (Thompson, Hawkins, Dar, Taylor, 2012).

Od druge polovice 20. stoljeća pa sve do danas, Velika Britanija suočava se sa sverastućim problemom kriminala, pri čemu na ljestvici važnosti dominira upravo organizirani kriminal. Štoviše, prema tvrdnjama Nacionalne agencije za borbu protiv kriminala (*National Crime Agency – NCA*), organizirani kriminal u 21. stoljeću pogađa najviše građane Velike Britanije, više nego bilo koja druga prijetnja nacionalnoj sigurnosti, uključujući i terorizam. Negativni učinci organiziranog kriminala svakodnevno se osjete

¹ O sverastućem problemu organiziranog kriminala na ovim prostorima (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora itd.) svjedoče nam Javna izvješća Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA), pri čemu se poglavito ističe Izvješće iz 2022. u kojem se spominje problem postojanja tzv. *balkanskih narko-kartela* te stalnih obračuna „srbijansko-crnogorskih“ organiziranih kriminalnih skupina („Javno izvješće 2022.“, SOA, bez dat.).

na primjerima javnih službi, institucija, poduzeća, infrastrukture, gospodarstva itd. („Policing in the UK: Serious and Organised Crime“, House of Lords, 2020).

Kad je riječ o samim vrstama organiziranog kriminala koje su najzastupljenije na tlu Velike Britanije u 21. stoljeću, ističu se: moderno ropstvo i trgovina ljudima, seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djece, organizirani imigracijski kriminal², krijumčarenje droga, krijumčarenje vatrenog oružja, pranje novca, razne vrste prijevara (financijske, gospodarske itd.), kibernetički kriminal, mito, korupcija i izbjegavanje sankcija („National Crime Agency, Annual Report and Accounts 2019-20“, 2020).

Organizirani kriminal kao najsloženiji i najopasniji oblik kriminalnog djelovanja može u gospodarskom, financijskom, ali i procesno-društvenom smislu dugoročno naštetiti nacionalnoj sigurnosti Velike Britanije. Kako bismo dočarali o kakvim je financijskim gubicima riječ, poslužiti će nam podaci iz *Izvješća o istraživanju 103* Ministarstva unutarnjih poslova iz 2019. godine, u kojem se navodi kako su društveni i ekonomski troškovi organiziranog kriminala za Veliku Britaniju u razdoblju 2015.-2016. fiskalne godine³ procijenjeni na oko 37 milijardi funti (Fell, James, Dienes, Shah, Grimshaw, 2019). Slični troškovi (oko 37 milijardi funti) spominju se i u izvješćima za sljedeće fiskalne godine.

Kad je riječ o evidentiranim organiziranim kriminalnim skupinama, prema *Izvješću Donjeg doma Parlamenta Ujedinjene Kraljevine* iz 2019. godine, zabilježeno je oko 4500 aktivnih organiziranih kriminalnih skupina koje operiraju na tlu Velike Britanije („Serious and Organised Crime, One Hundred and Nineteenth Report of Session 2017-9“, 2019). Određeno povećanje vidljivo je u razdoblju 2020.-2021., kada su prema statističkim podacima NCA-e evidentirane 4772 organizirane kriminalne skupine („NCA Annual Plan 2020-2021“, NCA, 2021). Međutim, navedene brojke i dalje rastu i prema aktualnim pokazateljima Globalnog indeksa organiziranog kriminala, evidentirano je da na tlu Velike Britanije aktivno djeluje više od 350.000 pojedinaca za koje se procjenjuje da su uključeni u aktivnosti organiziranog kriminala te da postoji oko 5000 različitih skupina organiziranog kriminala koje djeluju unutar Velike Britanije. Pri tome, najzastupljenije su strane kriminalne grupe te ruski oligarsi koji su vodeći u pranju novca u Londonu.⁴ Što se tiče trgovine drogom, na prvome mjestu nalaze se

² Kako bi se uhvatila ukoštac s problemom organiziranog imigracijskog kriminala, Velika Britanija je 2015. osnovala Radnu skupinu za organizirani imigracijski kriminal (*Organised Immigration Crime Taskforce*) kako bi se okupile snage NCA-e, Kraljevskog tužiteljstva i Graničnih snaga radi provedbe zajedničkih operacija suzbijanja organiziranog imigracijskog kriminala. Za funkcioniranje navedene skupine, Vlada Velike Britanije izdvojila je oko sedam milijardi funti, a u konačnici je otkriveno i kažnjeno više od 170 organiziranih kriminalnih skupina („UK steps up counter-smuggling efforts“, UK Government, 2015).

³ Fiskalna godina u Velikoj Britaniji odnosi se na razdoblje od 6. travnja neke godine do 5. travnja sljedeće godine.

⁴ U svjetlu ruske agresije na Ukrajinu, Vlada Velike Britanije 2022. godine ruskim je oligarsima zamrznila imovinu i bankovne račune te uvela određene restrikcije za ulazak u zemlju („The Russia (Sanctions) (EU Exit) (Amendment) Regulations 2022“, UK Statutory Instruments, 2022). S obzirom na tako umanjene mogućnosti za djelovanje ruskih oligarha i pojedinaca povezanih s režimom predsjednika Vladimira Putina, pretpostavljamo

albanske organizirane kriminalne skupine koje se dominantno bave krijumčarenjem kokaina i kanabisa. Kad je pak riječ o krijumčarenju ljudima, najaktivnije su organizirane kriminalne skupine iz Afrike, Istočne Europe, Azije i Južne Amerike („The Global Organised Crime Index, United Kingdom“, 2021).

3.1. Razvoj institucionalnih okvira za borbu protiv organiziranog kriminala na tlu Velike Britanije

Od početka 2000-ih godina, Vlada Velike Britanije sustavno provodi brojne aktivnosti kojima pospješuje i unaprjeđuje mehanizme kaznenog progona i suzbijanja organiziranog kriminala, i to jačanjem kaznenog zakonodavstva (revidiranjem postojećih ili donošenjem novih zakona u pogledu trgovine drogom, pranja novca, krijumčarenja ljudi, kibernetičkog kriminala itd.), jačanjem materijalnih⁵ i kadrovskih resursa teritorijalne policije, istražnih agencija i sigurnosno-obavještajnih službi, pospješivanjem međunarodne suradnje te ulaganjem u razvoj novih tehnologija i informatičkih rješenja⁶ („Serious and Organised Crime, One Hundred and Nineteenth Report of Session 2017-19“, 2019). Međutim, iako prema svim pokazateljima Velika Britanija ima jedan od najučinkovitijih i najnaprednijih sustava kaznenog pravosuđa, postoji problem nedostatnog financiranja. Tijekom prošlog desetljeća, sudovi u Velikoj Britaniji bili su predmet mnogih financijskih rezova, pri čemu je pandemija koronavirusa (COVID-19) od 2020. godine uvelike pogoršala situaciju („The Global Organised Crime Index, United Kingdom“, 2021).

Što se pak tiče jačanja zakonodavstva, golem iskorak u suzbijanju organiziranog kriminala i drugih oblika kriminaliteta u Velikoj Britaniji učinjen je početkom 21. stoljeća, točnije 2003. kada je donesen Zakon o kaznenom pravosuđu i kažnjavanju kojim je modernizirana policija i reformiran pravosudni sustav⁷ („Criminal Justice Act 2003“, UK Public General Acts, 2003). Dodatno proširenje i unaprjeđenje institucionalnih i zakonskih mehanizama dogodilo se 2005., kada je donesen Zakon o teškom organiziranom kriminalu i policiji (SOCPA) kojim je, između ostalog, uspostavljen zakonodavni okvir za početak rada Agencije za teški organizirani kriminal

kako je pranje novca ruskih oligarha u razdoblju 2022.-2023. u znatnom padu.

⁵ Prema mišljenju generalne direktorice NCA-e Lynne Owens iz 2019., potrebno je ulaganje u iznosu od 2,7 milijardi funti u rad NCA-e kako bi se do kraja 2023. mogla bolje razviti intraagencijska područja poput digitalne forenzike, tajnog nadzora, financijskih istraga i drugih potrebnih područja („NSA 2019: Speech by DG Lynne Owens“, NCA, 2019).

⁶ Tako je, primjerice, 2018. nastao informatički sustav nazvan Mapiranje organiziranih kriminalnih skupina (*Organised Crime Group Mapping – OCGM*) kojim se analitički mapiraju i pohranjuju podaci o organiziranom kriminalu i karakteristikama pojedinaca koji su u njega involvirani („National Strategic Assessment of Serious and Organised Crime“, NCA, 2018).

⁷ Određeni dijelovi Zakona izmijenjeni su 2020. donošenjem Zakona o kažnjavanju (eng. *Sentencing Act*) („Sentencing Act 2020“, UK Public General Acts, 2020).

(*The Serious Organised Crime Agency – SOCA*) („Serious Organised Crime and Police Act 2005“, UK Public General Acts, 2005). SOCA je tako 2006. počela s radom kao policijsko-istražna agencija zadužena za otkrivanje, praćenje i suzbijanje organiziranog kriminala na prostoru Velike Britanije i šire.⁸ S obzirom na to da je organizirani kriminal transnacionalni fenomen, važan aspekt rada SOCA-e upravo su međunarodna suradnja i razmjena podataka, koju je agencija ostvarivala sa stranim partnerskim agencijama i sigurnosno-obavještajnim službama.

No, unatoč tome, SOCA (od 2013. godine NCA) nije jedino policijsko-istražno tijelo koje se na tlu Velike Britanije bavilo organiziranim kriminalom. Naime, na tlu Velike Britanije postoji više od 100 vladinih tijela, agencija i organizacija zaduženih za borbu protiv organiziranog kriminala. Nakon krovnih institucija, odnosno Vlade Velike Britanije na prvome mjestu, potom izvršne vlasti Sjeverne Irske te Škotske Vlade, po pitanju nadležnosti i odgovornosti stoji Ministarstvo unutarnjih poslova kao glavno strateško i upravljačko tijelo, a potom NCA kao policijsko-istražna agencija koja funkcionira pod patronatom Ministarstva unutarnjih poslova te ima zadaću voditi i koordinirati odgovor policijskih tijela na pojave teškog i organiziranog kriminala na tlu cijele Velike Britanije („Policing in the UK: Serious and Organised Crime“, House of Lords, 2020; „Serious and Organised Crime, One Hundred and Nineteenth Report of Session 2017-9“, 2019). Osim Ministarstva unutarnjih poslova, teritorijalne policije i NCA-e, ključnu ulogu u institucionalnom i operativnom mehanizmu otkrivanja, suzbijanja i kažnjavanja organiziranog kriminala imaju Regionalne jedinice za organizirani kriminal (*Regional Organised Crime Units – ROCU*), Kraljevsko tužiteljstvo (*Crown Prosecution Service – CPS*) te, iz područja sigurnosno-obavještajnih struktura, primarno Služba sigurnosti (*Security Service*) i unutar Službe sigurnosti, Zajednički centar za analizu terorizma (*Joint Terrorism Analysis Centre – JTAC*), ali i ostale sigurnosno-obavještajne službe poput Tajne obavještajne službe (*Secret Intelligence Service*) te Centra za komunikacije Vlade Velike Britanije (*Government Communications Headquarters – GCHQ*). Dakako, važnu ulogu u mehanizmu imaju i ostale službe poput Ureda za ozbiljne prijevare (*Serious Fraud Office – SFO*), Graničnih snaga (*Border Force*), Porezne i carinske uprave Njezina Veličanstva (*Her Majesty's Revenue & Customs – HMRC*), Ministarstva vanjskih poslova i Commonwealtha (*Foreign & Commonwealth Office – FCO*), Povjerenika za borbu protiv kriminala (*Police and crime commissioners – PCC*), raznih vladinih kabineta i ureda itd. No o povijesnom nastanku i strukturi funkcioniranja najvažnijih institucija za borbu protiv organiziranog kriminala, bit će riječi u nastavku članka.

⁸ Prije formiranja SOCA-e, u pogledu suzbijanja organiziranog kriminala, od 1992. djelovala je Nacionalna kriminalistička obavještajna služba (*The National Criminal Intelligence Service – NCIS*) i od 1998. Nacionalna jedinica za kriminal (*National Crime Squad – NCS*). Prijedlogom Zakona o teškom i organiziranom kriminalu (*Serious Organised Crime and Police Act*) iz 2004., usvojena je odluka o spajanju NCIS-a i NCS-a u jednu agenciju – SOCA-u (Mawby, Wright, 2005). SOCA je prestala s radom 2013. te je osnovana NCA („Crime and Courts Act 2013“, UK Public General Acts, 2013).

Ratifikacija Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta 2006. predstavlja važan korak u implementaciji međunarodnih propisa i konvencija u britanski kaznenopravni sustav. Uz brojne druge države poput Rusije, Kine, Japana, Francuske itd., Velika Britanija u velikoj je mjeri financijski i materijalno pomogla pokretanju online baze/portala *Sharing Electronic Resources and Laws on Crime* (SHERLOC) koju održava UNODC kako bi se omogućilo lakše širenje informacija u vezi s provedbom Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njezina tri protokola, kao i međunarodni pravni okvir protiv terorizma („About Us“, SHERLOC, bez dat.).

Positivan pomak u zakonskom smislu učinjen je i 2015., kada je donesen Zakon o ozbiljnom kriminalu kojim se implementiralo niz prijedloga definiranih u *Strategiji ozbiljnog i organiziranog kriminala* iz 2013. godine te su definirane nove ovlasti progona i privođenja pravdi osoba uključenih u teški i organizirani kriminal („Serious Crime Act 2015“, Home Office, 2015). Također, donošenjem Zakona o ozbiljnom kriminalu došlo je do usklađivanja s postojećim Zakonom o kaznenom djelovanju i sudovima, čime je omogućen efektivniji rad NCA-e, teritorijalne policije i drugih agencija zaduženih za teški i organizirani kriminal.

Važan dokument, odnosno državni strateški plan za suzbijanje organiziranog kriminala na tlu Velike Britanije, donijelo je Ministarstvo unutarnjih poslova 2013., a riječ je o *Strategiji ozbiljnog i organiziranog kriminala* koja je za konačne prioritete postavila sprječavanje organiziranog kriminala, zaštitu društva, stvaranje i održavanje mehanizama za sprječavanje i otkrivanje organiziranog kriminala te ublažavanje posljedica organiziranog kriminala za britansko društvo („Serious and Organised Crime Strategy“, Secretary of State for the Home Department, 2013). Novi takav dokument donesen je 2018. i predstavlja nadogradnju postojećeg koncepta, uzimajući u obzir nastale promjene u okruženju („Serious and Organised Crime Strategy“, Secretary of State for the Home Department, 2018).

I jedna i druga Strategija ozbiljnog i organiziranog kriminala, krovni su dokumenti Vlade Velike Britanije i Ministarstva unutarnjih poslova te predstavljaju dugoročni plan za borbu protiv organiziranog kriminala, pri čemu su uključene sve nadležne institucije, a jasno su definirane i njihove zadaće i ciljevi. Interoperabilnost, sinkronizacija, učinkovitost i koordinirano djelovanje svih službi, ali i poticanje šire društvene odgovornosti i samosvijesti putem participacije u raznim civilnim programima za suzbijanje organiziranog kriminala na regionalnim i lokalnim razinama, osnovica su navedenih strategija. Jedan od primjera je program *Challenger* koji je nastao kao odgovor metropolitanske grofovije Velikog Manchestera na teški i organizirani kriminal na tom području. Program *Challenger* čini mnogo različitih agencija, volonterskih udruga i asocijacija te organizacija iz javnog, akademskog i privatnog sektora, koje zajedno, putem razmjene informacija, znanja i iskustava, participiraju u kreiranju politike suzbijanja organiziranog kriminala. Civilno društvo tako pruža podršku nadležnim

policijskim i istražnim službama te efektivno utječe na smanjivanje stope teškog i organiziranog kriminala na području Velikog Manchestera, ali i na razini cijele zemlje („Programme Challenger“, bez dat.).

Dakako, osim Strategija ozbiljnog i organiziranog kriminala, izvorni državni strateški *policy* dokument koji definira nacionalnu sigurnosnu politiku jest *Strategija nacionalne sigurnosti Velike Britanije*⁹. Naime, od prve Strategije nacionalne sigurnosti publicirane 2008., Velika Britanija sustavno objavljuje nove strategije, usklađene s aktualnim izazovima s kojima se britanske sigurnosne i političke strukture suočavaju. Tako je u fokusu prve, a i ostalih strategija, upravo organizirani kriminal kao jedan od težih oblika prijetnji nacionalnoj sigurnosti Velike Britanije. Prema sadržaju strategija, važan aspekt politike otkrivanja i suzbijanja organiziranog kriminala predstavlja upravo međunarodna suradnja, ponajprije s europskim sigurnosnim strukturama, odnosno EUROPOL-om i Agencijom Europske unije za kaznenopravnu suradnju (*Eurojust*)¹⁰ te policijsko-istražnim i sigurnosno-obavještajnim službama pojedinih partnerskih zemalja („The National Security Strategy of the United Kingdom“, 2008; „The National Security Strategy of the United Kingdom“, 2010).

4. INSTITUCIJE ZADUŽENE ZA BORBUTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA NA TLU VELIKE BRITANIJE

Velika Britanija ima bogatu institucionalnu povijest i njezini korijeni u borbi protiv organiziranog kriminala sežu daleko u prošlost. Upravo zato, u ovome poglavlju prikazat ćemo sažetu strukturu sigurnosno-obavještajnih službi i policijsko-istražnih institucija koje su u određenom dijelu operativno zadužene ili su primarno osnovane kako bi se britanske vlasti suprotstavile sve složenijim oblicima organiziranog kriminala koji se, kako smo već i naveli, počeo širiti još tijekom 19. stoljeća. Analizom nastanka i povijesnog razvoja stvorit ćemo presjek ključnih institucija koje su desetljećima radile i dalje rade na otkrivanju i suzbijanju sverastućeg problema organiziranog kriminala. Osim samog prikazivanja ustroja pojedinih institucija, logičan aspekt ovoga djela jest i razumijevanje ovlasti, međusobnog utjecaja, operativnog funkcioniranja, planiranja i organizacije rada te čimbenika koji su utjecali na evoluciju i razvoj nadležnih institucija.

⁹ Strategije nacionalne sigurnosti Velike Britanije donesene su 2008., 2010., 2015. te 2020. godine.

¹⁰ Eurojust je pravosudna agencija koja je zadužena za suradnju s nacionalnim vlastima, policijsko-istražnim agencijama i sigurnosno-obavještajnim službama u pogledu suzbijanja organiziranog kriminala koji se odvija u dvije ili više zemalja na tlu Europe. U kontekstu organiziranog kriminala, Eurojust se poglavito aktivira kad je riječ o terorizmu, kibernetičkom kriminalu, trgovini i krijumčarenju ljudima, krijumčarenju droga, pranju novca i sl. („What we do“, Eurojust, bez dat.).

4.1. Ministarstvo unutarnjih poslova

Ministarstvo unutarnjih poslova predstavlja vladin odjel državne administracije koji je, kao i u većini država, zadužen za planiranje i koordiniranje operativnog provođenja zakona u smislu borbe protiv svih vrsta kriminala, terorizma, nezakonitih migracija itd. te u smislu obavljanja upravno-administrativnih poslova za svoje građane. Na čelu Ministarstva unutarnjih poslova stoji ministar, odnosno državni tajnik Ministarstva unutarnjih poslova koji se u sklopu svojih ovlasti brine o portfelju resora te vrši nadzor nad radom cjelokupnog ministarstva i njezinih ustrojstvenih jedinica, kao i svojeg užeg kabineta. Član je Vijeća za nacionalnu sigurnost, zadužen za javna imenovanja, nadzire rad Službe sigurnosti te ima ukupnu odgovornost za pitanja poštovanja javnozdravstvenih propisa u smislu koronavirusa (COVID-19), uključujući zdravstvene mjere na granici te policijske ovlasti za provođenje karantene („Secretary of State for the Home Department“, Home Office, bez dat.). Državni tajnik Ministarstva unutarnjih poslova izravno je odgovoran Vladi Velike Britanije, odnosno premijeru te monarhu. Ključni ciljevi Ministarstva unutarnjih poslova su: smanjivanje stope kriminala i štete koju on uzrokuje, uključujući kibernetički kriminal te teški i organizirani kriminal, potom upravljanje civilnim izvanrednim situacijama u sklopu nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova, suzbijanje ili reduciranje terorizma, kontrola migracija itd. („About Us“, Home Office, bez dat.). Prema tome, Ministarstvo unutarnjih poslova ima ukupnu odgovornost za politiku, strategiju i financiranje suzbijanja teškog i organiziranog kriminala na tlu Velike Britanije („Serious and Organised Crime, One Hundred and Nineteenth Report of Session 2017-19“, 2019). Od 2010. Ministarstvo unutarnjih poslova reformirano je i modernizirano, ustrojene su nove uprave i jedinice, uvedena je funkcija povjerenika za kriminal (*Police and Crime Commissioners – PCC*)¹¹, ustrojena je moderna policijska škola, a u pogledu transparentnosti i jačanja društvene svijesti i odgovornosti o opasnostima kriminala, pokrenuta je internetska platforma, tj. Policijska karta kriminala na kojoj građani mogu pronaći kratke analitičke informacije o vrstama i kvantitativno-kvalitativnim obilježjima kriminala na određenom području¹². Veći fokus stavljen je i na problematiku teškog i organiziranog kriminala te je 2013., u sklopu Ministarstva unutarnjih poslova, ustrojena modernizirana i operativno funkcionalnija NCA koja je zamijenila dotadašnju SOCA-u u borbi protiv organiziranog kriminala („Serious and Organised Crime, One Hundred and Nineteenth Report of Session 2017-19“, 2019).

¹¹ Povjerenici za kriminal su izborne i civilne funkcije, odnosno biraju se na području Engleske i Walesa i zaduženi su za komunikaciju s lokalnom policijom u smislu ostvarivanja transparentnog djelovanja lokalne policije i zadovoljavanja potreba za sigurnošću stanovništva na tim područjima („Police and crime commissioners“, Home Office, bez dat.).

¹² Policijska karta kriminala dostupna je na linku: <https://www.police.uk/pu/your-area/metropolitan-police-service/junction/?tab=CrimeMap>.

4.2. Teritorijalna policija

Općenito govoreći, teritorijalna policija (*Territorial Police*) zadužena je za represivno provođenje zakona na tlu Velike Britanije te suzbijanje svih vrsta kriminala, uključujući i teški i organizirani kriminal. Kad je riječ o administrativno-operativnom ustroju britanske teritorijalne policije, Velika Britanija ima složen i decentraliziran te pluraliziran policijski sustav¹³ koji je u geografskom smislu teritorijalno formiran, odnosno slijedi administrativni (okružni i distriktni) ustroj zemlje i sastoji se od ukupno 43 teritorijalna policijska centra (područje Walesa i Engleske) te dviju nacionalnih policijskih snaga – jedna u Škotskoj (*Police Scotland*) i jedna na području Sjeverne Irske (*Police Service of Northern Ireland*) (Pušeljić i Jelenski, 2007; „Find a police force“, UK police, bez dat.).

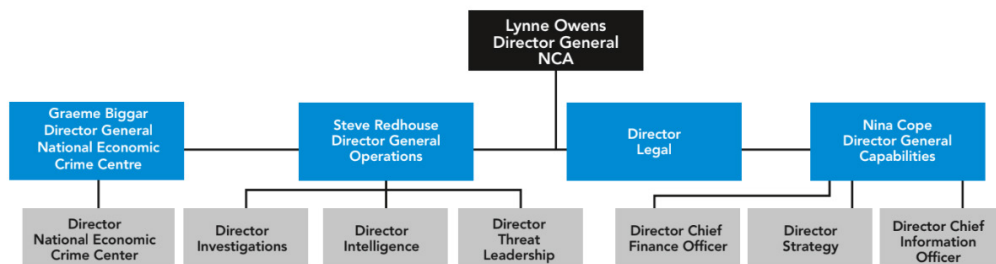
Ključan zakonski akt koji definira takve okvire funkcioniranja britanskog teritorijalnog policijskog sustava jest Zakon o policiji iz 1996. godine (Brown, 2021). Važno je napomenuti kako britanski policijski sustav funkcionira po principu tzv. operativne neovisnosti, što znači da policijski službenici u svakom pojedinačnom teritorijalnom policijskom centru odgovaraju svojem glavnom časniku, odnosno načelniku¹⁴, što je načelno definirano Naredbom o policijskom protokolu iz 2011. kojom se usklađuje rad teritorijalne policije (Brown, 2021). Načelnici policijskih centara, zajedno s povjerenikom policije grada Londona te povjerenikom metropolitanske policije čine Nacionalno vijeće šefova policije (*National Police Chiefs' Council – NPCC*) koje okuplja šefove policije radi planiranja i koordiniranja rada te komunikacije i suradnje svih policijskih snaga u državi („About Us“, NPCC, bez dat.).

4.3. Nacionalna agencija za borbu protiv kriminala i INTERPOL

NCA je počela s radom 7. listopada 2013. kao sljednica SOCA-e te od tada aktivno radi na otkrivanju, praćenju i suzbijanju teškog i organiziranog kriminala. Osim organiziranog kriminala, NCA se kao krovna, nacionalna agencija, operativno bavi i istraživanjem korupcije, seksualnim iskorištavanjem djece, terorizmom, kibernetičkim kriminalom itd. Kad je riječ o organizacijskoj strukturi, na čelu NCA-e nalazi se ravnatelj (*Director General*) koji rukovodi radom agencije te izravno odgovara ministru unutarnjih poslova koji u konačnici odgovara parlamentu. Ispod ravnatelja nalaze se generalni direktor za gospodarski kriminal, generalni direktor za operacije, generalni direktor za pravna pitanja te generalni direktor za kapacitete. Generalni direktori nadležni su za rad svojih odjela (Odjel za istrage, Odjel za obavještajni rad, Odjel za strategije itd.) kojima upravljaju direktori (*Director*) („NCA Annual Plan 2019-2020“, NCA, 2020). Organizacijska struktura NCA-e prikazana je na Slici 1.

¹³ O vrstama policijskih organizacija vidi više u: Pušeljić, M., Jelenski, M. (2007). „Policijski sustavi – realizacija policijske funkcije kroz ustroj“, *Policijska i sigurnost*, 16 (1-2), 1-19.

¹⁴ Kada govorimo o londonskoj i metropolitanskoj policiji, onda su nadležni povjerenici, a ne načelnici (*Chief Constable*), s obzirom na to da su London i područje Velikog Londona tretirani kao posebna administrativno-policijska područja prema Zakonu o policiji iz 1996. godine.

Slika 1: Organizacijska struktura NCA-e („NCA Annual Plan 2019-2020“, NCA, 2020).

NCA izdaje godišnje planove i analitički dokument nazvan Nacionalna strateška procjena kojim detaljno oslikava prošlogodišnje stanje na području organiziranog kriminala u zemlji, i to putem sažete prezentacije evaluiranih podataka prikupljenih radom same agencije, teritorijalne policije, ROCU-ova, Službe sigurnosti, Tajne obavještajne službe i ostalih tijela („National Strategic Assessment“, NCA, 2023). Time se omogućuje stalno praćenje kretanja organiziranog kriminala putem integracije prikupljenih podataka raznih službi, čime se ostvaruje mogućnost za uvid u eventualna poboljšanja u radu. Samu važnost rada NCA-e oslikava činjenica kako je Vlada Velike Britanije, u razdoblju 2019.-2020. fiskalne godine, za njezino financiranje izdvojila oko 489 milijuna funti („NCA Annual Plan 2019-2020“, NCA, 2020). Sveukupno, proračun NCA-e iznosi oko 500 milijuna funti te agencija ima oko 4200 zaposlenika od kojih je 1700 djelatnika/operativaca raspoređeno diljem Velike Britanije te na agencijskim punktovima u svijetu. Važan aspekt rada NCA-e upravo je međunarodna suradnja koja se ostvaruje putem časnika za vezu (*Police Liaison Officer*), odnosno razmjene informacija s INTERPOL-om, EUROPOL-om te Schengenskim informacijskim sustavom (Nikolić, 2020).

U sklopu NCA-e operativno funkcionira i ured INTERPOL-a za Veliku Britaniju, a lociran je u Manchesteru (*INTERPOL National Central Bureau – NCB*). Ured INTERPOL-a zadužen je za transmisiju informacija o organiziranom kriminalu iz zemalja članica INTERPOL-a te za podršku policijskim operacijama otkrivanja, praćenja i suzbijanja organiziranog kriminala na tlu Velike Britanije („Organised Crime“, INTERPOL UK, bez dat.).

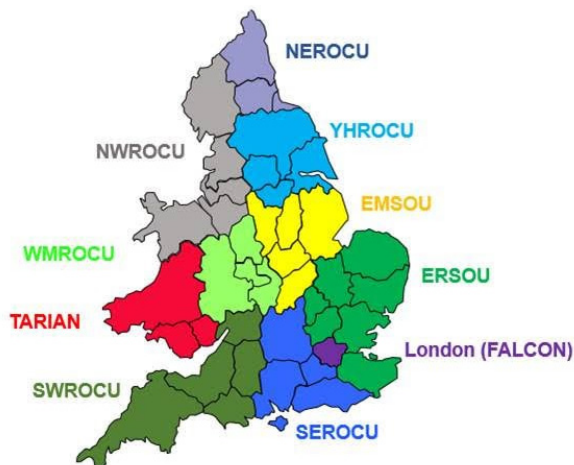
4.4. Kraljevsko tužiteljstvo

CPS funkcionira kao tijelo kaznenog progona (tužiteljstvo) te je zato iznimno važan element nacionalnog mehanizma za suzbijanje organiziranog kriminala. Unutar navedenog tijela djeluje Uprava za ozbiljan gospodarski, organizirani i međunarodni kriminal (*Serious Economic, Organised Crime and International Directorate – SEOCID*) koja je zadužena za pravosudno djelovanje na području organiziranog kriminala. SEOCID

se sastoji od tri odjela: Međunarodnog odjela, Odjela za London i Jugoistok te Odjela za regiju i Wales, koji se sastoje od specijalističkih multidisciplinarnih timova koji se bave složenim slučajevima organiziranog kriminala i gospodarskog kriminala. Također, postoji Odjel za prihode od kriminala koji se bavi nezakonito stečenom financijskom dobiti. SEOCID u obavljanju poslova iz svojeg djelokruga intenzivno surađuje s NCA-om, teritorijalnom policijom te sigurnosno-obavještajnim službama („International and organised crime“, CPS, bez dat.).

4.5. Regionalne jedinice za organizirani kriminal

ROCU-i su iznimno važan dio nacionalne policijske mreže i nacionalnog mehanizma za otkrivanje i suzbijanje organiziranog kriminala na mikro (lokalno-regionalnim) razinama Velike Britanije. U Strategiji za teški i organizirani kriminal, ROCU je apostrofirao kao važan čimbenik efektivnog rada teritorijalne policije i NCA-e. ROCU-i funkcioniraju kao regionalne operativno-logističke i istražne jedinice specijalizirane za pružanje potpore policijskim snagama u borbi s teškim i organiziranim kriminalom. Te mogućnosti uključuju brojne aktivnosti poput specijaliziranog tajnog nadzora i istraga kibernetičkog kriminala. Također, neke jedinice pružaju podršku istragama drugih vrsta zločina kao što su ubojstva i otmice. Primarno gledano, ROCU-i funkcioniraju kao svojevrsne platforme za obavještajno i operativno povezivanje teritorijalne policije i NCA-e („Regional Organised Crime Units, A review of capability and effectiveness“, Inspectorate of Constabulary (HMIC), 2015). Na tlu Velike Britanije postoji devet ROCU-a koji su podijeljeni prema administrativnoj podjeli teritorijalne policije, uz Metropolitansku policijsku službu (eng. *Metropolitan Police Service* – MPS) zaduženu za područje Velikog Londona („ROCU National Network“, ROCU, bez dat.).

Slika 2: Teritorijalna raspodjela ROCU-a na tlu Velike Britanije („ROCU National Network“, ROCU, bez dat.)

4.6. Služba sigurnosti i Tajna obavještajna služba

Važne institucije koje u Velikoj Britaniji sudjeluju u nacionalnom mehanizmu otkrivanja, praćenja i suzbijanja organiziranog kriminala su civilne obavještajne službe, primarno Služba sigurnosti koja djeluje kao sigurnosna, tj. defenzivna obavještajna služba i Tajna obavještajna služba koja djeluje kao vanjska, tj. ofenzivna obavještajna služba.

Kada govorimo o kriminalitetu koji predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti, a to organizirani kriminal zasigurno jest, valja napomenuti kako su službe u tom pogledu dominantno usmjerene prema razumijevanju šire fenomenologije, odnosno dubljeg uzročno-posljedičnog konteksta generiranja organiziranog kriminala. U tom pogledu, razvija se snažna interakcija s policijskim službama u smislu razmjene informacija i spoznaja te je, prema tome, participacija sigurnosno-obavještajnih službi u kazneno-dokaznom postupku iznimno važna. Iako u tom aspektu mogu postojati i određeni prijepori između sigurnosno-obavještajnih i policijskih službi, i to poglavito u operativnom, metodološkom i organizacijskom smislu (npr. sigurnosno-obavještajne službe imaju drugačije operativne metode, taktike i strategije koje nisu u potpunosti kompatibilne s istražno-policijskima)¹⁵ (Badžim, 2013), na primjeru Velike Britanije sustav skladno funkcionira, tj. zakonski su definirane ovlasti i ograničenja u radu sigurnosno-obavještajnog aparata, čime se u potpunosti neutraliziraju ili barem znatno umanjuju mogući međuinstitucionalni „konflikti“. Tako je, primjerice, 2021. donesen Zakon o tajnim izvorima ljudskih obavještajnih podataka (kažnjivo ponašanje) kojim su posebno zaštićeni ljudski izvori obavještajnih podataka, odnosno doušnici, izvori – suradnici i operativci s obzirom na to da su upravo ljudski izvori ključni u obavještajnom radu te da se, u određenim i strogo kontroliranim uvjetima, jednostavno moraju baviti kriminalom kako bi u ime „viših ciljeva“ obavili poslove zaštite nacionalne sigurnosti u smislu pružanja potrebnih informacija („Covert Human Intelligence Sources (Criminal Conduct) Act 2021“, UK Public General Acts, 2021).

Rad britanskih sigurnosno-obavještajnih agencija u pogledu organiziranog kriminala te ostalih prijetnji nacionalnoj sigurnosti, jasno je definiran Zakonom o Službi sigurnosti koji datira iz 1989., dočim su okviri za obavještajno djelovanje regulirani Zakonom o istražnim ovlastima iz 2016., Zakonom o reguliranju istražnih ovlasti iz 2000. i Zakonom o obavještajnim službama iz 1994. godine („MI5’s Law and Governance“, Security Service, bez dat; „About Us“, Secret Intelligence Service, bez dat.).

¹⁵ O razlikama u djelovanju policije i sigurnosno-obavještajnih službi vidi više u: Badžim, J. (2013). „Obavještajne i represivne službe u suprotstavljanju kriminalitetu koji predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti“, *National security and the future*, 14 (1), 23-53.

5. ULOGA I SURADNJA TERITORIJALNE POLICIJE, NACIONALNE AGENCIJE ZA BORBU PROTIV KRIMINALA TE SIGURNOSNO-OBAVJEŠTAJNIH AGENCIJA U BORBI PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA NA TLU VELIKE BRITANIJE

Obavještajno djelovanje predstavlja ključan alat u proaktivnom suzbijanju organiziranog kriminala. S obzirom na samu složenost i tehnološki napredak organiziranog kriminala, bez implementacije obavještajnih metoda i tehnika, odnosno angažmana sigurnosno-obavještajnih službi, praktički je nemoguće govoriti o nekakvoj ozbiljnijoj borbi protiv organiziranog kriminala (Gokhan, 2016). Uloga Službe sigurnosti u pogledu otkrivanja, praćenja i suzbijanja organiziranog kriminala počela je biti vidljiva još sredinom 1990-ih, o čemu nam svjedoči *Izješće o radu Službe sigurnosti u borbi protiv organiziranog kriminala* iz 1995. godine. Naime, prema sadržaju tog dokumenta jasno je precizirano kako odgovornost za organizirani kriminal ostaje dominantno u nadležnosti represivnih organa, odnosno policije, pri čemu Služba sigurnosti operativno i analitički djeluje integrirano u okvirima rada i operacija nadležnih policijsko-istražnih agencija i jedinica (tadašnjeg NCIS-a i NCS-a), teritorijalne policije te Ministarstva unutarnjih poslova. Dakle, decidirano se ističe kako Služba sigurnosti ima isključivo potpurnu ulogu. Pritom, operativni, analitički i tehnički kapaciteti Službe sigurnosti mogu omogućiti dublje provođenje istraga te posljedično tome, razumijevanje i detektiranje korijena nastanka organiziranog kriminala („Report on Security Service Work Against Organised Crime“, Intelligence and Security Committee, 1995).

S obzirom na to da organizirani kriminal nadilazi nacionalne granice, djelovanje vanjske obavještajne službe, odnosno Tajne obavještajne službe, uz suradnju sa Službom sigurnosti, ključan je element u mehanizmu otkrivanja, praćenja i suzbijanja organiziranog kriminala. Tajna obavještajna služba u pogledu organiziranog kriminala djeluje u smjeru obavještajne potpore policijskim operacijama putem prikupljanja informacija iz inozemstva operativnim radom/posredstvom ljudskih izvora (HUMINT) (infiltracijom/penetracijom agenata („krtica“) u organizirane kriminalne skupine te putem suradnika i doušnika), praćenjem elektromagnetskih signala komunikacijske i nekomunikacijske prirode (SIGINT, ELINT) te međunarodnom suradnjom s drugim sigurnosno-obavještajnim agencijama radi razmjene informacija o organiziranom kriminalu. Tajna obavještajna služba poseban naglasak stavlja i na terorizam koji može biti usko povezan s organiziranim kriminalnim skupinama koje često služe kao izvor financiranja terorističkih aktivnosti. Važnu ulogu u otkrivanju i praćenju skupina organiziranog kriminala ima i Vladin centar za komunikacije koji u provedbi svojih aktivnosti usko surađuje s NCA-om, Službom sigurnosti, Tajnom obavještajnom službom, teritorijalnom policijom, poreznim i carinskim službama itd. Jedan od glavnih zadataka Vladina centra za komunikacije odnosi se na nadzor i presretanje komunikacija, odnosno tajno prikupljanje podataka komunikacijske i nekomunikacijske

prirode (SIGINT, COMINT, ELINT) („Serious and Organised Crime“, GCHQ, bez dat.; Bilandžić, 2000).

Kad je o kriminalu riječ, a poglavito u kontekstu organiziranog kriminala, svi teritorijalni policijski centri i nacionalne policijske snage surađuju u operativnom radu i razmjeni informacija. Svaki pojedini teritorijalni policijski centar, odnosno njegove ustrojstvene kriminalističke jedinice, rade na području organiziranog kriminala te pritom surađuju s nadležnim ROCU jedinicama te NCA-om. Kako bi uspostavili okvire suradnje, Ministarstvo unutarnjih poslova izdalo je i uputilo zakonske smjernice glavnim časnicima, odnosno načelnicima centara, povjereniku policije grada Londona te povjereniku metropolitanske policije, kojima se propisuju načini policijske suradnje i zajedničkog operativnog djelovanja („Statutory Guidance for Police Collaboration“, Home Office, 2012). Što se tiče ROCU jedinica, prema Izvještaju o učinkovitosti ROCU jedinica koji je 2021. sastavio Inspektorat oružništva i vatrogasne službe i spasilačke službe Njegova Veličanstva (*His Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services* – HMICFRS), ističe se znatan napredak u radu ROCU-a te snažna suradnja s ostalim represivnim tijelima. Primjer te suradnje uspješno je provedena operacija *Venetic*¹⁶ koja je bila usmjerena suzbijanju organiziranog kriminala diljem zemlje („An inspection of the effectiveness of the Regional Organised Crime Units“, HMICFRS, 2021).

Statistički podaci NCA-e iz 2020. upućuju na konkretne, operativne korake koji su učinjeni u pogledu otkrivanja i suzbijanja organiziranog kriminala. Tako je u razdoblju 2019.-2020. godine provedeno više od 800 operacija, oko 150 milijuna funti imovine je zamrznuto ili zaplijenjeno, a oduzeto je u vrijednosti oko devet milijuna funti. U odnosu na prethodno razdoblje 2018.-2019., službenici NCA proveli su više od 1000 uhićenja u Velikoj Britaniji (riječ je o povećanju od 40%) i više od 600 u inozemstvu. Razdoblje 2019.-2020. godine bilo je ključno u odnosu na dosadašnje rezultate u suzbijanju organiziranog kriminala. Naime, podaci iz razdoblja 2019.-2020. upućuju na to kako su premašeni svi rezultati u odnosu na razdoblje 2018.-2019. godine te da je to ujedno najveći godišnji ukupni iznos koji je NCA zabilježila u svojoj povijesti („National Crime Agency, Annual Report and Accounts 2019-20“, 2020).

6. UMJESTO ZAKLJUČKA: POVIJESNE LEKCIJE ZA HRVATSKU U KONTEKSTU IZAZOVA ZA VELIKU BRITANIJU U 21. STOLJEĆU

Na temelju promišljanja o povijesnim lekcijama koje Hrvatska može izvući na primjeru Velike Britanije, mogu se konstatirati određeni zaključci nužni za uspostavljanje indikatora za buduća kretanja. Naime, britansko institucionalno, operativno i povijesno

¹⁶ O operaciji *Venetic* vidi više na linku: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/operation-venetic-three-men-sentenced-for-raft-of-firearms-drugs-and-money-laundering-offences>.

iskustvo nudi brojne smjernice koje bi Hrvatska mogla adaptirati u svojem nacionalnom policijskom i obavještajnom okviru borbe protiv organiziranog kriminala.

Jedna od ključnih lekcija jest potreba za kontinuiranim i snažnim ulaganjem u materijalne, tehnološke i kadrovske resurse koji se odnose na suzbijanje organiziranog kriminala. Velika Britanija primjer je da se uspješno suočavanje s ovom prijetnjom ne može ostvariti bez odgovarajućih financijskih, ljudskih i tehnoloških kapaciteta. Hrvatska bi trebala posvetiti pažnju osnaživanju relevantnih vladinih i policijsko-istražnih institucija (Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva financija, Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala (USKOK) i Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA), osiguravajući da imaju potrebne alate i resurse za suzbijanje organiziranog kriminala. Također, Hrvatska bi trebala nastaviti aktivno sudjelovati u međunarodnoj suradnji, dijeleći informacije i iskustva te time pridonijeti globalnom naporu u suzbijanju organiziranog kriminala.

Međutim, vladavina prava i transparentno pravosuđe ključni su elementi u suzbijanju organiziranog kriminala. Hrvatska bi trebala raditi na tome da pravosudni sustav bude neovisan, učinkovit i transparentan. Također, na primjeru Velike Britanije možemo uočiti kako postoji snažna institucionalna suradnja koja je jasno propisana zakonom, pri čemu postoji jasno definirana hijerarhija odnosa i operativnih zaduženja. Činjenica da Velika Britanija, odnosno njezine policijsko-istražne i sigurnosno-obavještajne agencije, objavljuju razna godišnja izvješća o stanju na području organiziranog kriminala, govori nam o zavidnom stupnju transparentnosti, učinkovitosti, interoperabilnosti, sinkronizacije, ali i poštovanja demokratskih standarda te odgovornosti prema građanima.

Također, primjer Velike Britanije istaknuo je važnost preventivnih mjera i integracije šire društvene zajednice u borbi protiv organiziranog kriminala. Naime, na primjeru programa *Challenger* vidimo kako je Velika Britanija uložila goleme napore u stvaranje socijalnih programa, odnosno razvoj civilnih platformi kako bi se smanjio utjecaj organiziranog kriminala putem integracije akademske zajednice i ostalih zainteresiranih pojedinaca (civilnih stručnjaka) u nacionalni mehanizam suzbijanja organiziranog kriminala.

U konačnici, povijesne lekcije koje Hrvatska može naučiti iz izazova koje je Velika Britanija iskusila u suzbijanju organiziranog kriminala pružaju vrijedne smjernice za oblikovanje strategija i politika za suočavanje s tom prijetnjom. Kontinuiranim ulaganjem i razvojem institucija, suradnjom, preventivnim mjerama i pravosudnim reformama, Hrvatska može izgraditi efektivan sustav, spreman za borbu s organiziranim kriminalom u 21. stoljeću.

LITERATURA

Knjige, znanstveni i stručni radovi, izvještaji

1. Đurman, P. (2015). Javna uprava i politički sustav Ujedinjenog Kraljevstva: između tradicije i reformi. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 15 (1), 69-102.
2. Nikolić, G. (2021). National Crime Agency (NCA), Serious Organized Crime Agency-SOCA. *United Kingdom. Economics and Law*.
3. Gokhan, K. (2016). Organized Crime Intelligence Management and a Model Proposal. *American Intelligence Journal*, 33 (2), 115-25.
4. Božinović, D. (2016). *Globalna sigurnost*. Zagreb: Narodne novine.
5. Bilandžić, M. (2000). Britanski model obavještajnog organiziranja: obavještajne institucije i nadzor njihovih aktivnosti. *Politička misao*, 37 (3), 136-159.
6. Badžim, J. (2013). Obavještajne i represivne službe u suprotstavljanju kriminalitetu koji predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti. *National security and the future*, 14 (1), 23-53.
7. Webster, W., Borchgrave, A. i Cilluffo, F. (2000). *Russian Organized Crime and Corruption Report*. Washington: Center for Strategic and International Studies.
8. Pušeljić, M., Jelenski, M. (2007). Policijski sustavi – realizacija policijske funkcije kroz ustroj. *Policijska i sigurnost*, 16 (1-2), 1-19.
9. Lerner, K. L. i B. Wilmoth, L. (2004). *Encyclopedia of Espionage, Intelligence, and Security*. London: Thomson Gale.
10. Mawby, R. i Wright, A. (2005). *Police Accountability in the United Kingdom*. UK: Keele University.
11. Božić, V. (2016) Suzbijanje organiziranog kriminaliteta u svjetlu pozitivnog kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske. U: Ćirić, J. (ur.) Zbornik radova *Suzbijanje organizovanog kriminala kao preduslov vladavine prava*.
12. Galeotti, M. (2002). *Russian and Post-Soviet Organized Crime*. England: Routledge.
13. Booth, M. (1999). *The Dragon Syndicates: The Global Phenomenon of the Triads*. New York: Carroll & Graf Publishers.
14. Brown, J. (2021). *Policing in the UK*. London: House of Commons Library.
15. Thompson, G., Hawkins, O., Dar, A., Taylor, M. *Olympic Britain: Social and Economic Change Since the 1908 and 1948 London Games*. London: House of Commons.
16. Fell, E., James, O., Dienes, H., Shah, N. et al. (2019). *Understanding organised crime 2015/16. Estimating the scale and the social and economic costs. Research Report 103*. London: Home Office.

Nacionalne strategije

1. „The National Security Strategy of the United Kingdom“ (2008), *Cabinet Office*. Pristup ostvaren 1. srpnja 2023. Preuzeto s: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228539/7291.pdf.
2. „The National Security Strategy of the United Kingdom“ (2010), *HM Government*. Pristup ostvaren 1. srpnja 2023. Preuzeto s: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf.
3. „Serious and Organised Crime Strategy“ (2013), *Secretary of State for the Home Department*. Pristup ostvaren 2. srpnja 2023. Preuzeto s: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/248645/Serious_and_Organised_Crime_Strategy.pdf.

Internetski izvori

1. „Serious and Organised Crime“, GCHQ, pristup ostvaren: 21. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.gchq.gov.uk/section/mission/serious-crime>.
2. „Organised Crime“, INTERPOL. Pristup ostvaren 17. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.interpol.int/Who-we-are/Member-countries/Europe/UNITED-KINGDOM>.
3. „ROCU National Network“, ROCU. Pristup ostvaren 2. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://serocu.police.uk/rocu-network/>.
4. „National Crime Agency, Annual Report and Accounts 2019-20“, NCA. Pristup ostvaren 10. srpnja 2023. Preuzeto s: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/467-national-crime-agency-annual-report-and-accounts-2019-20/file>.
5. „An inspection of the effectiveness of the Regional Organised Crime Units“, HMICFRS. Pristup ostvaren 1. srpnja 2023. Preuzeto s <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/an-inspection-of-the-effectiveness-of-the-regional-organised-crime-units.pdf>.
6. „Statutory Guidance for Police Collaboration“, Home Office. Pristup ostvaren 1. srpnja 2023. Preuzeto s: https://www.google.com/url?q=https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/117559/police-collaboration.pdf&sa=D&source=docs&ust=1692613823702897&usg=AOvVaw3hfKiGLKfAQCgPzM7JxceK.
7. „Report on Security Service Work Against Organised Crime“, Intelligence and Security Committee. Pristup ostvaren 11. kolovoza 2023. Preuzeto s: https://isc.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2020/12/199512_ISC_Security_Service_work_against_organised_crime.pdf.

8. „Covert Human Intelligence Sources (Criminal Conduct) Act 2021“, UK Public General Acts. Pristup ostvaren 12. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/4/contents/enacted>.
9. „Javno izvješće 2022.“, SOA. Pristup ostvaren 3. srpnja 2023. Preuzeto s: <https://www.soa.hr/files/file/Javno-izvjesce-2022.pdf>.
10. „Organizirani kriminal“, SOA. Pristup ostvaren 10. srpnja 2023. Preuzeto s: <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/organizirani-kriminal>.
11. „Izvješće o stanju u području organiziranog i gospodarskog kriminaliteta u Jugoistočnoj Europi“, CARPO. Pristup ostvaren 20. lipnja 2023. Preuzeto s: <https://rm.coe.int/16806ef3a0>.
12. „National Strategic Assessment“, NCA. Pristup ostvaren 1. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/nsa>.
13. „Module 4-Key Issues“, UNODC. Pristup ostvaren 2. srpnja 2023. Preuzeto s: <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-4/key-issues/intro.html>.
14. „Global Strategy on Organised and Emerging Crime“, INTERPOL. Pristup ostvaren 21. srpnja 2023. Preuzeto s: <https://www.interpol.int/en/content/download/19816/file/OEC%20Short%20Strategy%20EN.pdf>.
15. „OCG Mapping“, HMICFRS. Pristup ostvaren 11. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.justiceinspectrates.gov.uk/hmicfrs/glossary/ocg-mapping/>.
16. „MI5’s Law and Governance“, Security Service. Pristup ostvaren 13. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.mi5.gov.uk/law-and-governance>.
17. „About Us“, Secret Intelligence Service. Pristup ostvaren 14. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.sis.gov.uk/about-us.html>.
18. „Regional Organised Crime Units, A review of capability and effectiveness“, Inspectorate of Constabulary (HMIC). Pristup ostvaren 14. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.justiceinspectrates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/regional-organised-crime-units.pdf>.
19. „International and organised crime“, CPS. Pristup ostvaren 14. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.cps.gov.uk/crime-info/international-and-organised-crime>.
20. „Crime and Courts Act 2013“, UK Public General Acts. Pristup ostvaren 14. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/22/contents/enacted>.
21. „Find a police force“, UK Police. Pristup ostvaren 16. kolovoza 2023. Preuzeto s: https://www.police.uk/pu/find-a-police-force/?__cf_chl_tk=x7SeGACyacCSUgu7pfDCYo2UTy66O9cu8ZIzYx.FrpE-1692692201-0-gaNycGzNDLs.
22. „The Evolution of Organised Crime in the UK: Legal Trends and Challenges“, The Student Lawyer. Pristup ostvaren 16. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://thestudentlawyer.com/2023/03/31/the-evolution-of-organised-crime-in-the-uk-legal-trends-and-challenges/>.

23. Lea, J. (2005). Traditional Organised Crime in Britain. Pristup ostvaren 16. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://web.archive.org/web/20150107232017/http://www.bunker8.pwp.blueyonder.co.uk/orgcrim/3804.htm>.
24. „Policing in the UK: Serious and Organised Crime“, House of Lords. Pristup ostvaren 17. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/LLN-2020-0016/LLN-2020-0016.pdf>.
25. „National Crime Agency, Annual Report and Accounts 2019-20“, NCA. Pristup ostvaren 12. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/467-national-crime-agency-annual-report-and-accounts-2019-20/file>.
26. „Criminal Justice Act 2003“, UK Public General Acts. Pristup ostvaren 12. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/contents>.
27. „Serious Organised Crime and Police Act 2005“, UK Public General Acts. Pristup ostvaren 12. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/15/part/1/chapter/1/crossheading/establishment-of-soca>.
28. „The Global Organised Crime Index, United Kingdom“, Global Organised Crime Index. Pristup ostvaren 12. kolovoza 2023. Preuzeto s: https://ocindex.net/country/united_kingdom.
29. „About Us“, SHERLOC. Pristup ostvaren 12. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://sherloc.unodc.org/cld/en/st/about-us/about-us.html>.
30. „Serious Crime Act 2015“, Home Office. Pristup ostvaren 11. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/contents/enacted>.
31. „Programme Challenger“, Challenger. Pristup ostvaren 11. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.programmechallenger.co.uk/>.
32. „Serious and Organised Crime Strategy“, Secretary of State for the Home Department. Pristup ostvaren 21. kolovoza 2023. Preuzeto s: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/248645/Serious_and_Organised_Crime_Strategy.pdf.
33. „Serious and Organised Crime Strategy“, Secretary of State for the Home Department. Pristup ostvaren 21. kolovoza 2023. Preuzeto s: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/752850/SOC-2018-web.pdf.
34. „About Us“, NPCC. Pristup ostvaren 21. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.npcc.police.uk/About-Us/about-us/>.
35. „What we do“, Eurojust. Pristup ostvaren 21. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.eurojust.europa.eu/about-us/what-we-do>.
36. „Serious and Organised Crime, One Hundred and Nineteenth Report of Session 2017-19“, House of Commons. Pristup ostvaren 21. kolovoza 2023. Preuzeto s:

- <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpublic/2049/2049.pdf>.
37. „NCA Annual Plan 2020-2021“, NCA. Pristup ostvaren 25. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/439-national-crime-agency-annual-plan-2020-2021-1/file>.
 38. „The Russia (Sanctions) (EU Exit) (Amendment) Regulations 2022“, UK Statutory Instruments. Pristup ostvaren 25. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2022/123/contents/made>.
 39. „NSA 2019: Speech by DG Lynne Owens“, NCA. Pristup ostvaren 20. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/297-national-strategic-assessment-director-general-lynne-owens-speech/file>.
 40. „National Strategic Assessment of Serious and Organised Crime“, NCA. Pristup ostvaren 20. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/who-we-are/publications/173-national-strategic-assessment-of-serious-and-organised-crime-2018/file>.
 41. „Sentencing Act 2020“, UK Public General Acts. Pristup ostvaren 20. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/contents/enacted>.
 42. („Police and crime commissioners“, Home Office. Pristup ostvaren 20. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.gov.uk/police-and-crime-commissioners>.
 43. „About Us“, Home Office. Pristup ostvaren 20. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.gov.uk/government/organisations/home-office/about>.
 44. „Secretary of State for the Home Department“, Home Office. Pristup ostvaren 11. kolovoza 2023. Preuzeto s: <https://www.gov.uk/government/organisations/home-office/about>.

POPIS SLIKA

Slika 1: Organizacijska struktura NCA-e („NCA Annual Plan 2019-2020“, NCA, 2020).
 Slika 2: Teritorijalna raspodjela ROCU-a na tlu Velike Britanije („ROCU National Network“, ROCU, bez dat.).

ANTE BATISTIĆ*

Historical and Institutional Aspects of the Cooperation and Actions of the Police and Security-Intelligence Agencies Regarding the Detection and Suppression of Organised Crime on the Example of Great Britain

“Criminal world has openly challenged the state and launched into an open competition with it.”

Boris Jeljcin, *Nation speech*, February, 1997

Summary

The author tries to present in detail the historical and institutional framework of cooperation and activities of public security bodies (police) and security intelligence agencies with regard to the detection and suppression of organised crime, as exemplified by the UK. First, the opening part will discuss the very phenomenon of organised crime, its historical beginnings and the situation in the field of organised crime on UK soil at the beginning of the 21st century. Based on relevant scientific literature, expert articles and studies and publicly available sources (reports by the territorial Police centres (territorial Police force) and the International Criminal Police Organisation (INTERPOL), the Royal Prosecutor’s Office (CPS), Security Service (MI5), National Crime Agency (NCA), Global organised crime Index, United Kingdom National Security Strategy, United Kingdom serious and organised Criminal Strategy, Sherlock Internet databases - United Nations Office for drugs and crime (UNODC)) as well as other relevant documentation, a systematic section of institutional history and strategic and organisational and operational aspects of the work and activities of security and intelligence agencies and police bodies with regard to combating organised crime in the 21st century will be given. A summary and historical evaluation and an analytical approach will define key points in the institutional development of the fight against organised crime in the UK, and with that in mind, indicators for future developments will be established.

Keywords: *organised crime, Great Britain, police, security and intelligence agencies, cooperation, historical development.*

* Ante Batistić, Hybrid Warfare Research Institute, Croatia